

Ներքին բարձրութիւնը կամ ներքին արժէքն ամեն դժուարեցիկ է արդէն, և կարողութիւն չունի, ո՛չ պաշտպանի, ո՛չ իստա- տաբանի և ո՛չ կուսակցութեան մը ճիգերուն: Դո՛ւնք մենք այդ- պէս կը կարծենք, և մեզի հետ հաղորդող կարծողներ ալ կե- նալ կը կարծենք: Ուստի, Ներ- սէք փայլուն և գործունէայ ցու- ցնելու, կամ թէ, անոր փայլն ու գործունէութիւնը փաստաբա- նեւրէ համար չէր, որ Մեքիսե- դեկը նսեմ է անարժ հոգակե- ցինք: Ճիշդագիտի կ'ըլլայինք բա- տուգիւ եթէ այդ բլլար մեր գա- ղաւորը, և իրօք, կարելի է մի- թէ մէկու մը յատկութիւնը միւ- սին այդ յատկութիւնը չունենա- լովն ապացուցանել:

Ինչ էր ապա ուրեմն պատ- ճառ, որ Ներսէսը ջատագոված ատեն Մեքիսեդեկին անշարժ դը- տանք, կամ ձեր լեզուով զանի լա- րաւ: Զեր իրաւունքն է այս հարցումն ընել մեզ, Պ. Շահ- նուր, և մենք կը փութանք պա- տասխանել թէ, մենք պարզա- պէս բարեկիշատի իփէքճեանի նամակին պատասխանեցինք, բ- սելով որ իւր մեր Գեր. Առաջ- նորդին վերադրած բարեմասնու- թիւններն: Հանդամանքներն ու յատկութիւններն անհիմն էին, թէ մեր Առաջնորդը չունէր ա- տենք, և մէկու մը չունեցածին համարժէք ըսելը զանի վար դար- նել չէ ամենեւին, երբ զենք կրէ- ստ հոգակեմ, կը կարծէք, Պ. Շահնուր, որ անուանարկած բը- լայ զենք ու թէ իմ այդ սը- լալս ուղղէ, և այդ ուղղութեան միջոցին զենք զուգակցե՛լ իմն կրէստին հետ:

Այս զուգակցելն տակ թերեւս ուրիշ նպատակներ գուշակելով, դատաւարանի խորտումներ և անուանարկութիւն կը կոչէք մեր պատգովութիւնները: Ատոնց պա- տասխանք տուած բլլալ կը կար- ծենք, իսկ երբ ցտ կըզգաք, թէ ապաւին շատ հեռու ենք, սահմանադրական ժողովուրդ մը, և մեր շահուց, արժանաւորու- թեան և արդարութեան պաշտ- պան բլլալէ, կըփութանք յայտ- նել թէ մենք ևս ճիշտ ձեր գա- ղաւորն ունենք, ձեր այդ խօս- քերուն բոլորովն համաձայն ենք և կըցաւինք որ ազգային մա- մուն ի վաղուց զայդ ժողովը- դեան հասկացողներու անփոթ ձեռքած է, և եթէ հասկացողնել փորձած կ'ա, հետեւեալ որ մտնած ամ կամ զանազան անկաւ- լութիւններ ու նկատմաներով դադրած է խօսելու: պարագա- ներն, այսինքն մամուլ ներկայիչ- ներուն անձնական շահն արգի- լած են զիրենք խօսելէ: Վատահ- եմ որ, օրինակ և ապացոյց չէք պահանջէր մեզմէ այս մասին, Պ. Շահնուր, վստայի գուր ևս փորձած էք անշուշտ զայս քանի որ մեր զրական ապարէզին մէջ մեծ դեր ու գիրք ունիք Արեւել- եան Մամուն հրատարակուիլ չէնք է քիչ:

Դուք այդ ուղիւ լծուք կար- ձակէք և կարծելով, թէ Արշա- րունի և Մեքիսեդեկի «դատաւար- անի խորտումներն» անպատճառ զներսէս Լուսաւորչի ամբողջ ժառանգ կացուցանելու նպա- տակն ունին, աղատ չունչ մը

կ'առնուք և կըմիտարուիք որ այդ խորտումներու հեղինակները թուով խիստ նուաղ և նորա ներ- կայիչներն ալ լոկ Արշարունի և Մեքիսեդեկի, հետեւեալ անգոր բը- լալով, Ներսէս կ'ամբողջիկոս չըն- տրուիր, և ուստի սահմանադրա- կան ժողովուրդ մը, և մեր շա- հուց, արժանաւորութեան և արդարութեան պաշտպան հան- դիւստցած կըլլանք:

Այս եղբայրացութիւնը կ'են- թաղէ ձեր սօք, որոյ դէմ ա- ռարկութիւն մ'ալ եթէ ունինք, ուրիշ առթի կը ձգենք զայն, քանի որ արդէն երկարեցաւ մեր պատասխանը:

Դուք կը կարծէք, նոյն իսկ կը զճռէք, Պ. Շահնուր, թէ Մեքիսեդեկի ղալթիւնը Եւ- բեփոխանաց կուսակցութեան ներկայիչն է: Կը բողբոքմ' ձեր այդ խօսքին դէմ: Իմբարդու- թիւնս ո՛չ թէ այդ կուսակցու- թեան հետ երբեք հաղորդակ- ցութիւն մ'ունեցած չէ, այլ նու- և այդպիսի կուսակցութեան մը դայութիւնն ալ ձեզմէ կ'իմանայ առաջին անգամ: Եւ կուսակցու- թեան մը գործէք այն ատեն կրնայ բլլալ լրագիր մը կամ որ և է մէկը, երբ այդ կուսակցու- թեան հետ հաղորդակցութիւն- ներ կ'ունենայ: Մեր երբեք յա- րարեութիւն և բնաւ հաղոր- դակցութիւն չունենայք կրնաք ի մտնոյ ստուգել, Պ. Շահնուր, դուք որ Պէ՛ք Եւ Եւ Եւ, և փո- խել ձեր գաղափարը թէ Մեքի- սեդեկի ամենեւին մտնած չէ իր որ և է կուսակցութեան գործիք չըլլա- լու նշանաւորը:

Զեր ղալթիւնը, Պարոն Շահնուր, բերկրութեան կը փո- խուի, անանելով որ այդ աննշան գաւառումն վրայ, բնարեւութե- նէ հրաժարողը նոյն ինքն Սըրա- զան Պատրիարքն է:

Կրնաք բերկրել Ս. Պատրիար- քին ղալթիւնը անանելով ընտրելու- թեան հրաժարելուն վրայ, թերեւս ձեր կարծիքն ու համոզումն այն է, որ Ներսիսի ղալթիւնը ան- թեան, Ազգի՛ք իր շահուց, ար- ժանաւորութեան և արդարու- թեան պաշտպան բլլալէ հետի բլլալն ապացուցած բլլալ: Ոչ ինչ կ'առարկեմ այդ մասին ևս, կար- ծիք և համոզում աղատ են, և դուք ձեր բաղմամբանակեայ փորձառութիւնն ենթադրել կու- տայ ձեզ զայդ, և կը սիրեմ հա- ռատալ որ ձեր ենթադրութիւնը պատճառի վրայ հիմնուած է զոր չէք յայտնեք սակայն, իսկ եթէ սխալ հետեւանք կը հանեմ ձեր խօսքերէն, երբ դուշակել կը կարծեմ թէ հակառակ կ'երեւիք Ներսիսի կ'ամբողջութեան, յանդանք ձեր խօսելու եղանա- կին կը վերածեմ և ներդրութիւն կը խնդրեմ:

Ձեր բերկրութիւնն յայտնելէ ետեւ հարցում մը կ'ընէք յաղ- թական շնորհով առ Պ. Արշարու- նի թէ ո՞վ է իր ընտրելին, և ինչո՞ւ կը վստայ Մեքիսեդեկ- կէն «քանի որ ստուեր մ'է կը- ան» կ'ըսէք, և անշուշտ զի՛շտա՛ւ կ'անարկէ ձեր այդ կ'ըսէք:

Արշարունիք ընտրելի ունենալ կամ չունենալուն մենք անդէտ ենք բոլորովն, ուստի չենք կա- ըող պատասխանել թէ, եթէ ըն- տրելի մ'ունի նա, այդ ընտրե-

լին ինչո՞ւ կը վստայ Մեքիսե- դեկէն՝ զոր «առէ կոչուած բը- լալ կարծէք էք մեր կողմանէ:

Եւ ահա լոկ այդ «առէ բա- ւին համար պիտի պատասխա- նենք: — Ստուեր, լայց ինչ ի- մաստով, ահա հոս է ինչորք:

Փոխարեւակաւ արտայայտու- թեանց մէջ՝ նմանողութեան կո- չուող առարկան իրականին տեղ և իր ստուգաբանական իմաստով չբնութարար, Պ. Շահնուր: Մա- նաւոր մենք աւելի Ներսէսն ստուեր բերնք, կամ գոնէ եր- կուքն ալ միատեղ, որմէ բնա- կան է հետեւեալ պարբերութեան տակն իմաստով՝ անգոր կոչել չէր զանոնք մեր նպատակը: Ուս- տի, «առէ բաւին երկուքն հա- մեմատելու համար մէջ բերուած օրինակ մ'ըլլալէ անդին չանցնիր, մեր հետեւեալ պարբերութեան մէջ, զոր գրած էինք Մեքիսեդեկի ղալթիւն միայն մէջ թէ, «Ներսէս, իր կառավարող աշ- քին լուսոյ մեծեցնամք դամբան գգամ հսկայարդ ՍՏՈՒՆԵՐԸ է, իսկ Մեքիսեդեկի այն է այս պա- ըողային մէջ՝ ինչ որ է այն ՍՏՈՒՆԵՐԸ լուսոյ հետեւումը: —

Ուրեմն, Պ. Շահնուր, «ստուե- րի գէմ մաքառիլ ծանաղամբ- տութիւն» իստքերնիդ բոլորովն աւելորդ է հոս: Այդ արտայայ- տութիւնը լոկ բնա ինքեան ի- մաստ ունի, և այդ պարագային անյարմար է: Բանի որ ո՛չ իրա- կան մաքառում կայ և ո՛չ ալ ստուեր:

Համադուստր ժողովն այսօր ի նիստ հրուիրեալ է յԱզգ. Պատ- ըրարարան, օրակարգ ունենա- լով եկեղեցական առանձնաշոր- հալթեանց խնդիրք: Համադու- մար ժողովին բնարեւոյ յանձնու- թեանն եկեղեցական առանձնա- շորհալթեանց խնդիրք մանրա- մասնօրէն քննելէ յետոյ՝ իւր աւե- ղեկաղկը պատրաստած է և այս- օր Համադուստր ժողովը պիտի ներկայէ:

— Ստոյգ աղբիւր կը տեղե- կանամք թէ Ամեն Ս. Պատրիարք Հայրը, Դեր. Փոխմարդ Հորին խնդիր է իւր կողմանէ յանձ- նարարել Համադուստր ժողովը որպէս զի երեւոյթանական Ժո- ղովին առ ինքն յանձնարարեալ երկու կարեւորագոյն խնդիրք միայն զրաւի և ունայն պրազմ- ներով ժամանակաւ չլինի: Նո- ըն Սրբազնութիւնը միանգամայն ազգարարք է իւր Փոխմարդին՝ Հատարադրել Համադուստր Ժո- ղովը հրաւիրողներն, եթէ եւ- թեանք յանձնուած երկու կա- ըրարագոյն խնդիրներէն դուրս ուրիշ օրակարգ մը պարունակեն:

— Կը ըսեմք թէ Կրօնական Ժո- ղովը նկատելով որ Համադուստր ժողովը անդամաց ունանք թշնա- մական զգայում կը տածեն ի- ընն դէմ և ստեղծ կ'անարգել զի՛նք յատենի Համադուստր Ժո- ղովը, պատճառաւորանեալ հրա- ժարական մը մատուցիք է Ամեն Ս. Պատրիարք Հոր. սակայն Ն. Սրբազնութիւնը չէ ընդունել ի- յորդ որ կարգապէս է Կրօնական Ժողովը, որպէս զի ժամանակ մը ևս վարէ իւր պաշտօնը:

Կրօնական Ժողովն, Ս. Պատ- ըրարին յորդորանաց վրայ, յան- ձն առել է շարունակել իւր պաշտօնը, լայց իւր երկու կա- ըրարագոյն անդամները բացար- ձակապէս որոշել են ներկայ չը- գանուիլ Ժողովը նիստերուն: Մա՛ն:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՕՏԱՐ ԴՊՐՈՅՆԵՐ

... խնայիր ալ՛, ր:

Վերադարձող համադատախանուղ կարեւորագոյն խնդրոյն նկատմամբ Զեր 1221 թիւին մէջ հրատարակած (Հարուհակելի) յօդուածն՝ մի քանի իրաւացի պատճառաւ մինչ հիմա տա- կիս ձգելով, դրականութեան տե- սակետով ազգերնիս հիմն կործա- նելու սպառնացող ներկայ օտարա- մուլութիւնը ազգախորութեան փոխա- դրելու համար անհրաժեշտ դար- մաններն անցադաղ եւ ըստ կարի յայտնելու մասին, ազգութեան ու զին բաժնեցող ճշմարիտ հայի մը նուիրական ու փութալի պարտաւո- րութեանց զէմ ապամայ մեղադրելու լիտուսի ու բարեւէր անձերէն նե- րում կընդգրկմ:

Անցեալները ետաստղի Պ. Յոգ- ուածագիր մի՛ Պատ. Արշարունի 1213 թուով՝ Մեր ժողովրդեան մեջ սովու- ընդունել է խորհրդածուրիս մը եղած ատեն ընթերցուլ, հոսի յետոյ գը- ընդունել է ընթերցուլ եւ երբ առա- ջարկն իր արժեքն ունի «յաւ գրուած է իրաւունք ունի» ըսելով անցնիլ: Երբ առաւ ամեն ինչ մոռցուած է. ըսել էր: Իրաւունք ունի: Բայց քա- նի որ ինչ էր ընդհանուր առաջարկի մը առաջին ստանդարտը, որը ըն- դուներէն ինքն գծարկին. և քանի որ ճիշդ իր խոստովանութեան աշ- գին ճշմարիտ յառաջդիմութեան նախաձեռնող իրենքն ինչ ըլլալուն տակ վեր միջոցներն ու ապացոյցնե- րը զոնէ մի անգամ ևս չ'արտայայտե- ի հրապարակ, ուրեմն՝ ինքն ալ յիշեալ անարդիւն սովորութեան երկաւայ է ընելու: Այսինքն համարձակութիւն վերջոյ՝ Այս երկրորդ՝ այլ մասնաւոր ա- տարկի մը, որոյ գործարարութիւնն խիստ զիւրիշ է:

Ազգ. ղալթիւնը հրաժարեալ աշ- քառ լայց ունի մասնաւոր աշակեր- տաց նկատմամբ ակէ՛ք առաջ Զեր Պատ. խորագրութեան կողմէ եղած օգտակար ստանդարտի վրայ զի առեւելութիւնն չունի: Հետեւեալ զի բաւանային առաջարկ եկի հա- մաձայնի ձեռքին հետ, իրականա- ցունել ալ Պ. Յոգ ուսմարդին կրնայ. զի ամեն ինչ մասնաւոր կընդա- րանայ:

Մեր վարժարանաց մէջ՝ օտար դպրոցաց աւանդածն տեղի բարձր ուսմանը ու դասեր աւելցնելով, և արժանաւոր դատաւորներ կարգե- լով, (եթէ չ'ունի) և հետեւեալ րէ միայն աշակերտաց ալ զօրհանրու- տուած ուսմանց կրկինը տալով սի- րատուն գաւառիկին սխալ բնութան օտարի գիր յանձնող հայերը իրա- պէս արտաճիլէ ետք, դասերին մարերն ու հայրերն տաճարները (Ազգ. վարժարան) իրով վերադար- ցնել տալու բարոյական խնդիրը անհաշտ նիւթական կրթիկ մետաղով պիտի լուծուի:

Յայտնի է որ Եւրոպոյ ըստ- ւորեալ մասնաց նիւթական ու բա- րոյական հարստութիւնը, ընկերային ընդհանուր ու հաստատ կապակցու- թեանց ճոխ արդիւններն են: Եւ ինչ հարկ հետի երկաւ. ահա Պոլսոյ հարստաց ազգայինք, բնական հա- մադամի նախապէս հաւատացին, թէ ազգ՝ մտային ու բարոյական դաս- տարակութեան միայն կրնայ փեր- կուիլ ինչուստեւեան սուր ճիւղնե- ներէն, քաջայայտ եղան, թէ ազգ՝ կրթութեան ու գրականութեան եր- ջանկարգը պարտաւոր մտնելու ան- միջական միջոցը միութեամբ միայն ձեռք կրնայ բերել, և ապա սիրով ու հաստատութեամբ ամրապնդ- ղեցին համարում Միացեալ ընկե- րութիւնը, որուն ահա խնդրու- ներու և զորովի գծարարութեանց զիմարդութիւնը՝ անաւանդ բարե- խնամ կառավարութեան անկեղծ- րէն նուիրած արտօնութեանց ընդ- հիւստի համառնաւոր վրայ եղող մասնաւոր ու բարեբեր պատգները վաղը ընդհանրաւոր լիովին պիտի վայելէ ազգս:

Հազարայն բարեմասնութեանց բուն շարժառիթը կ'ունեն ևս միութեանն է:

(Երբանակէն)

ՆՕՏԱՐ

Փոխմարդոց պայմաննե- րն ու կանոններն հրատարակե- լէ ետեւ, մեծ. Դրիդոր էֆ Սի- մոնաքեան խորհրդածած է նաեւ անոնց ձեւերը գրել առնելով ուղղել առ մեղ զորս կը հրա- տարակենք յօդուած վաճառա- կան ընթերցողաց:

ՓՈՒՄԱՆԱԿԱՆ ԴՊՐՈՅՆ ԵՒ ՏՈՒՄԱԿԱՆ ԶԵՆԻԸ

Որոշեալ օր վճարելի փոխանակազիր Կ'արժէ (•) մէճ. 200

Զ. Սիւնիս, 10 ապրիլ 1842
Ներկայ ամսոյն 23ին հաճեցէք վճարել առ Պ. Էֆ. կամ իւր հրամա- նին, երկու հարիւր մէճիսիէ գու- մարը որուն փոխարէն վաճառք ըն- դուում է, առանց ուրիշ յայտա- րարութեան (կամ բնա յայտարա- րութեան ստորագրելու):

Յտորագրեալ. Ս... Է Ընկ. Ս... Ս... Ս...

Ի տեսեան կամ տեսնել տարաւ օր ետք վճարելի փոխանակազիր Կ'արժէ 0 Լ. 100

Կ. Պոլս, Յուլի 1849
Ի տեսեան (կամ տեսնել) 12 օր ետք (•) հաճեցէք վճարել տոյն (մի- աշխի կամ առաջին), փոխանակա- ղի առ Պ... կամ իւր հրամանին հարիւր օմանեան լիւրացի գումարը որուն փոխարէն կանխիկ ընդուն- ուած է առանց ուրիշ յայտարարու- թեան (կամ բնա յայտարարութեան ստորագրելու):

Յտորագրեալ. Լ. Ա. Է Ընկ. Ս... Ս... Ս...

Ներկայ ամսոյն 23ին հաճեցէք վճարել առ Պ... կամ իւր հրամա- նին, 300 մէճիսիէ գումարը, որուն փոխարէն վաճառք ընդունուած է (ստորագրութիւն):

Յտորագրեալ. Լ. Ա. Է Ընկ. Ս... Ս... Ս...

Ներկայ ամսոյն 23ին հաճեցէք վճարել առ Պ... կամ իւր հրամա- նին, 300 մէճիսիէ գումարը, որուն փոխարէն վաճառք ընդունուած է (ստորագրութիւն):

Յտորագրեալ. Լ. Ա. Է Ընկ. Ս... Ս... Ս...

Ներկայ ամսոյն 23ին հաճեցէք վճարել առ Պ... կամ իւր հրամա- նին, 300 մէճիսիէ գումարը, որուն փոխարէն վաճառք ընդունուած է (ստորագրութիւն):

Յտորագրեալ. Լ. Ա. Է Ընկ. Ս... Ս... Ս...

Ներկայ ամսոյն 23ին հաճեցէք վճարել առ Պ... կամ իւր հրամա- նին, 300 մէճիսիէ գումարը, որուն փոխարէն վաճառք ընդունուած է (ստորագրութիւն):

Յտորագրեալ. Լ. Ա. Է Ընկ. Ս... Ս... Ս...

Ներկայ ամսոյն 23ին հաճեցէք վճարել առ Պ... կամ իւր հրամա- նին, 300 մէճիսիէ գումարը, որուն փոխարէն վաճառք ընդունուած է (ստորագրութիւն):

Յտորագրեալ. Լ. Ա. Է Ընկ. Ս... Ս... Ս...

Ներկայ ամսոյն 23ին հաճեցէք վճարել առ Պ... կամ իւր հրամա- նին, 300 մէճիսիէ գումարը, որուն փոխարէն վաճառք ընդունուած է (ստորագրութիւն):

Յտորագրեալ. Լ. Ա. Է Ընկ. Ս... Ս... Ս...

Ներկայ ամսոյն 23ին հաճեցէք վճարել առ Պ... կամ իւր հրամա- նին, 300 մէճիսիէ գումարը, որուն փոխարէն վաճառք ընդունուած է (ստորագրութիւն):

Յտորագրեալ. Լ. Ա. Է Ընկ. Ս... Ս... Ս...

Ներկայ ամսոյն 23ին հաճեցէք վճարել առ Պ... կամ իւր հրամա- նին, 300 մէճիսիէ գումարը, որուն փոխարէն վաճառք ընդունուած է (ստորագրութիւն):

Յտորագրեալ. Լ. Ա. Է Ընկ. Ս... Ս... Ս...

Ներկայ ամսոյն 23ին հաճեցէք վճարել առ Պ... կամ իւր հրամա- նին, 300 մէճիսիէ գումարը, որուն փոխարէն վաճառք ընդունուած է (ստորագրութիւն):

Յտորագրեալ. Լ. Ա. Է Ընկ. Ս... Ս... Ս...

Ներկայ ամսոյն 23ին հաճեցէք վճարել առ Պ... կամ իւր հրամա- նին, 300 մէճիսիէ գումարը, որուն փոխարէն վաճառք ընդունուած է (ստորագրութիւն):

Յտորագրեալ. Լ. Ա. Է Ընկ. Ս... Ս... Ս...

Ներկայ ամսոյն 23ին հաճեցէք վճարել առ Պ... կամ իւր հրամա- նին, 300 մէճիսիէ գումարը, որուն փոխարէն վաճառք ընդունուած է (ստորագրութիւն):

Յտորագրեալ. Լ. Ա. Է Ընկ. Ս... Ս... Ս...

Ներկայ ամսոյն 23ին հաճեցէք վճարել առ Պ... կամ իւր հրամա- նին, 300 մէճիսիէ գումարը, որուն փոխարէն վաճառք ընդունուած է (ստորագրութիւն):

Յտորագրեալ. Լ. Ա. Է Ընկ. Ս... Ս... Ս...

Ներկայ ամսոյն 23ին հաճեցէք վճարել առ Պ... կամ իւր հրամա- նին, 300 մէճիսիէ գումարը, որուն փոխարէն վաճառք ընդունուած է (ստորագրութիւն):

Յտորագրեալ. Լ. Ա. Է Ընկ. Ս... Ս... Ս...

Ներկայ ամսոյն 23ին հաճեցէք վճարել առ Պ... կամ իւր հրամա- նին, 300 մէճիսիէ գումարը, որուն փոխարէն վաճառք ընդունուած է (ստորագրութիւն):

Յտորագրեալ. Լ. Ա. Է Ընկ. Ս... Ս... Ս...

